

POSTANOWIENIE

20 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska

na posiedzeniu niejawnym 20 lipca 2023 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa R.P.

przeciwko U. spółce akcyjnej w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej R.P.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z 11 maja 2022 r., I ACa 132/22,

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Szczecinie, w sprawie o zapłatę z powództwa R.P. przeciwko U. S.A. w W., na skutek apelacji powódki, w punkcie pierwszym wyroku zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie w części dotyczącej kosztów, w punkcie drugim oddalił apelację w pozostałej części, a w punkcie trzecim orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Powódka wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji, zaskarżając ten wyrok w części, to jest w punkcie drugim. Jednocześnie skarżąca wniosła o „uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie i wyroku w pkt. rozstrzygnięcie sprawy co do istoty poprzez zasądzenie na rzecz powódki dalszej kwoty 160.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 18.06.2021 do dnia zapłaty” (pisownia oryginalna, łącznie z brakiem identyfikacji drugiego wyroku, o uchylenie którego wnosi powódka).

Pozwana wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, względnie jej oddalenie, a także o zasądzenie od powódki kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu z uwagi na obarczenie jej nieusuwalnym brakiem konstrukcyjnym.

Stosownie do art. 398⁴ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. skarga kasacyjna powinna zawierać m.in. oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części (pkt 1), oraz przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (pkt 2). Zgodnie natomiast z art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. skarga taka powinna zawierać wniosek o uchylenie lub uchylenie i zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia i zmiany (pkt 3). Elementy te mają dla skargi charakter konstrukcyjny, a ich brak nie podlega usunięciu. Wniosek taki wynika z porównania treści art. 398⁶ § 2 k.p.c. *in medio* oraz art. 398⁶ § 1 k.p.c. Tylko drugi z tych przepisów dopuszcza sanowanie określonych braków skargi kasacyjnej; nie dotyczy to jednak braków odnoszących się do wymienionych na wstępie elementów konstrukcyjnych skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 października 2021 r., V CSK 31/21).

Bezwzględnie wymagane jest, by zakres zaskarżenia i wniosek o uchylenie lub o uchylenie i zmianę orzeczenia były ze sobą ściśle skorelowane; brak takiej korelacji skutkuje odrzuceniem skargi kasacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z 12 października 2007 r., V CSK 309/07; z 23 sierpnia 2012 r., III CSK 161/12; z 21 kwietnia 2021 r., IV CSK 58/21). Elementy wymienione w art. 398⁴ § 1 k.p.c. stanowią zrąb omawianego środka zaskarżenia i dopiero ich prawidłowe skonstruowanie pozwala uznać dane pismo za odpowiednio sformułowaną skargę kasacyjną. Skarga ta wnoszona jest bowiem od orzeczenia cechującego się walorem prawomocności, wobec czego, niezależnie od ogólnych zasad skargowości i dyspozycyjności, skarżący powinien w sposób w pełni precyzyjny określić granice możliwej ingerencji Sądu Najwyższego w orzeczenie, od którego wywodzona jest skarga. Brak zsynchronizowania zakresu zaskarżenia i wniosku skargi powoduje, że niemożliwe staje się ustalenie granic kognicji Sądu rozpoznającego skargę kasacyjną; pismo takie nie spełnia konstrukcyjnych

wymagań stawianych wspomnianym skargom, a w konsekwencji podlegać musi odrzuceniu.

O odrzuceniu skargi kasacyjnej zdecydował fakt braku prawidłowego wniosku skargi kasacyjnej, ze skutkiem uchybienia art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. Powódka określiła zakres zaskarżenia wyroku Sądu drugiej instancji w sposób realizujący wymaganie wskazane w art. 398⁴ § 1 pkt 1 k.p.c. Co się natomiast tyczy przytoczonego na wstępie wniosku skargi kasacyjnej (art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.), to nie pozwala on na przyjęcie, że wspomniany środek zaskarżenia został skonstruowany poprawnie, a w konsekwencji mógł zostać poddany merytorycznemu rozpoznaniu. Skarżąca nie określiła bowiem żadanego zakresu ingerencji w zaskarżone orzeczenie, podczas gdy powinna była skonkretyzować „zakres żadanego uchylenia i zmiany”.

Powódka poprzestała na żądaniu uchylenia (w nieokreślonym zakresie) zaskarżonego wyroku oraz zgłosiła – niepoddający się wykładni – wniosek o uchylenie jakiegoś innego wyroku w niesprecyzowanym bliżej punkcie. Jednocześnie, jak należy mniemać, skarżąca wniosła o orzeczenie co do istoty sprawy (zapewne na podstawie art. 398¹⁶ zd. 1 k.p.c.) przez zasądzenie na jej rzecz bliżej określonej kwoty. Również to ostatnie żądanie zostało sformułowane nieprawidłowo, jednak kwestia ta zostanie pominięta, gdyż nie przekładała się bezpośrednio na podstawy odrzucenia skargi kasacyjnej.

W świetle art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. konieczne jest oznaczenie zakresu, w jakim zaskarżony wyrok ma zostać uchylony lub uchylony i zmieniony, albo wprost, albo co najmniej przez jednoznaczne odesłanie do prawidłowo określonego zakresu zaskarżenia, także jeśli wyrok został zaskarżony w całości. W sprawie o zapłatę, tak jak w niniejszym przypadku, zakres żądanej (możliwej) ingerencji w zaskarżone orzeczenie może kształtować się różnie, skoro dochodzone świadczenie ma charakter podzielny. Nie jest rolą Sądu dopowiadanie za stronę skarżącą, czy żądane w skardze „uchylenie zaskarżonego orzeczenia” miałyby odnosić się do wyroku jako całości, czy wyroku w zaskarżonej (lub jeszcze innej) części.

Sąd Najwyższy nie ma również możliwości dokonania takiej wykładni wniosku skarżącej, która pozwalałaby na przyjęcie, że wniosek o uchylenie wyroku odnosi się do tej jego części, która została objęta zakresem zaskarżenia. Dokonując wykładni wniosków skargi kasacyjnej w kierunku przydania im elementów wymaganych przez art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c., Sąd w istocie doprowadzałby do uzupełnienia skargi o elementy, których nie wskazała strona skarżąca, a nie: do wykładni treści, które rzeczywiście zostały ujęte w skardze kasacyjnej. Tym samym jednak Sąd wykroczyłby poza granice usuwania oczywistych omyłek tekstu i doprowadziłby do istotnej zmiany merytorycznej, skutkującej odmienną oceną dopuszczalności złożonego w sprawie środka zaskarżenia. Takie działanie w oczywisty sposób wpływałoby na sytuację prawną strony przeciwnej. Ze względu na sformalizowanie przez ustawodawcę skargi kasacyjnej oraz wymaganie jej sporządzenia przez zawodowego pełnomocnika nie jest dopuszczalne zastępowanie fachowego pełnomocnika skarżącego i podejmowanie przez Sąd Najwyższy opisanych zabiegów w celu ustalenia intencji skarżącego (zob. postanowienia SN z 11 stycznia 2011 r., V CSK 272/10, oraz z 20 lutego 2023 r., II CSKP 347/22).

W orzecznictwie trafnie podkreśla się, że prawidłowo skonstruowana skarga kasacyjna powinna obejmować całkowicie jasne, jednoznaczne i zrozumiałe określenie elementów wskazanych w art. 398⁴ § 1 k.p.c.; skarga kasacyjna powinna być sporządzona tak, by nie stwarzała żadnych wątpliwości interpretacyjnych (postanowienia Sądu Najwyższego z: 16 października 1997 r., II CKN 404/97, 11 stycznia 2011 r., V CSK 272/10, 3 czerwca 2016 r., IV CSK 796/15). Za trafnością tego stanowiska przemawia szereg argumentów, które – w różnych aspektach – były już wielokrotnie przywoływane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (postanowienia Sądu Najwyższego z: 21 marca 2000 r., II CKN 711/00, 12 października 2007 r., V CSK 309/07, 10 kwietnia 2013 r., III CSK 64/13, 24 kwietnia 2013 r., III CSK 77/13, 2 kwietnia 2014 r., IV CZ 14/14, 24 sierpnia 2016 r., V CSK 112/16, 26 września 2022 r., I CSK 1563/22, a zbiorczo także postanowienie SN z 9 marca 2022 r., II CSKP 439/22).

Po pierwsze, w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje tzw. przymus adwokacko-radcowski. Należy zatem zakładać, że wykorzystanie

wiedzy i doświadczenia prawnika, który uzyskał odpowiednie uprawnienia zawodowe, pozwoli na sprostanie, nieskomplikowanym wszak, regułom formułowania skargi kasacyjnej. W polskim systemie prawnym nie przyjęto modelu zamkniętego korpusu profesjonalnych pełnomocników wyłącznie uprawnionych do sporządzania skarg kasacyjnych. Do wniesienia wspomnianego pisma procesowego uprawniony jest więc każdy z adwokatów lub radców prawnych oraz innych prawników wymienionych w art. 87¹ k.p.c. Od każdego z tych podmiotów wymagane jest jednak zachowanie należytej staranności, którą określa się przy uwzględnieniu zawodowego charakteru prowadzonej działalności, a w konsekwencji takie zadośćuczynienie wymaganiom konstrukcyjnym skargi, wprost określonym w art. 398⁴ § 1 k.p.c., aby możliwe było przejście do kolejnego etapu oceny skargi kasacyjnej, tzn. badania, czy wystąpiły przyczyny kasacyjne wskazane w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

W przypadku skargi kasacyjnej podstawowym wymaganiem stawianym pełnomocnikom sporządzającym ten środek zaskarżenia, poprzedzającym prezentację merytorycznych wywodów skargi, jest zadośćuczynienie opisanym wyżej wymaganiom konstrukcyjnym. Jak uprzednio podkreślono, braki w zakresie wymagań opisanych w art. 398⁴ § 1 k.p.c. nie podlegają usunięciu, lecz uzasadniają odrzucenie skargi kasacyjnej - bez względu na merytoryczne walory zawartych w skardze rozważań jurydycznych. Realizacja opisanych wymagań nie powinna nastroczać trudności nie tylko dlatego, że wymagania te stawiane są zawodowemu prawnikowi, lecz także z powodu jednoznacznego opisanie ich w Kodeksie postępowania cywilnego. Konieczność oznaczenia orzeczenia sądu drugiej instancji wraz z zakresem, w jakim zostaje ono zaskarżone, oraz postawienia wniosku o uchylenie lub uchylenie i zmianę zaskarżonego orzeczenia, z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia i zmiany, jest dostrzegalna bez dokonywania skomplikowanych zabiegów interpretacyjnych, gdyż stanowi zadośćuczynienie wymaganiom wymienionym w art. 398⁴ § 1 k.p.c.

Po drugie, wskazane wyżej elementy skargi mają dla tego środka istotny, konstrukcyjny sens. Skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia, który jest wnoszony od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji. Wysoki stopień sformalizowania tej skargi jest zatem uzasadniony tym, że służy ona

ingerencji w zasadę stabilności orzeczeń sądowych. Stabilność ta stanowi istotną dla systemu prawa wartość, a zatem konieczne jest, by organ dokonujący wspomnianej ingerencji miał jasno i precyzyjnie wyznaczone pole działania – temu natomiast służą właśnie wymagania określone w art. 398⁴ § 1 k.p.c. Uznanie za dopuszczalną skargi kasacyjnej niespełniającej wspomnianych wymagań prowadziłoby do konieczności autonomicznego ustalania przez Sąd Najwyższy granic, w jakich może on ingerować w prawomocne orzeczenia – na podstawie niejasnych, pozaustawowych kryteriów. Konieczność precyzyjnego określenia zakresu zaskarżenia i wniosków skargi kasacyjnej służy stabilności rozstrzygnięć sądowych (dzięki jednoznaczemu wskazaniu zakresu zaskarżenia, a przez to zakresu możliwej ingerencji w orzeczenie) oraz nie pozwala Sądowi Najwyższemu na samodzielne ustalanie zakresu, w jakim może on w tę zasadę ingerować.

Po trzecie, skarga kasacyjna z zasady wnoszona jest w sprawie, w której ścierają się sporne, co najmniej na płaszczyźnie faktycznej, interesy stron lub uczestników postępowania. Dokonywanie zatem przez Sąd Najwyższy takiej interpretacji skargi, która zmieniałaby jej treść w sposób korzystny dla skarżącej, byłoby nieuzasadnionym faworyzowaniem tej strony (uczestnika postępowania) kosztem przeciwnika skargi.

Pożądane jest, by sądy, podobnie jak i inne organy państwa, analizując wszelkiego rodzaju pisma i wnioski składane przez strony postępowań, w tym postępowań cywilnych, dokonywały tzw. przyjaznej wykładni treści tychże pism. Reguła ta w ograniczonym zakresie znalazła wyraz w art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c. i art. 130^{1a} § 1 zd. 2 k.p.c., jednak zasadne jest nadanie jej wymiaru uniwersalnego. Rzecz bowiem w tym, że źródłem tej zasady jest poczynienie założenia o elementarnym poziomie racjonalności podmiotów występujących w obrocie prawnym. Należy zatem, w braku innych wskazań, przyjmować, że strona (uczestnik) postępowania składa oświadczenia sensowne i zgodne ze swoim interesem, a w związku z tym ignorować pewne omyłki pisarskie, oczywiste niedokładności i podobne, drobne uchybienia. W związku z powyższym Sąd Najwyższy mógłby na przykład, dokonując przyjaznej wykładni skargi kasacyjnej, pominać to, że na jej dziewiątej stronie, w ramach wniosku o zasądzenie kosztów postępowania od strony przeciwnej, wskazano, iż skarżąca (powódka w sprawie)

wnosi o zasądzenie „od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania za wszystkie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych”. Jest bowiem oczywiste, że skarżąca wniosła w istocie o zasądzenie kosztów na swoją (powódki) rzecz, a zasądzenie to miałoby nastąpić od jej przeciwniczki – pozwanej.

Powyższa reguła nie obejmuje jednak kwestii elementarnych dla prawidłowej konstrukcji pisma procesowego, a zwłaszcza nadzwyczajnego środka zaskarżenia, który składany jest przez zawodowego pełnomocnika. Przyjazna interpretacja oświadczeń stron nie może bowiem prowadzić do zastępowania tych oświadczeń założeniami organu (sądu) – zwłaszcza w sytuacji, w której *de facto* prowadziłoby to do autonomicznego ustalania zakresu kognicji danego organu. Wobec wyraźnego ustalenia przez ustawodawcę granic, w których rozpoznawana jest skarga kasacyjna (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), niedopuszczalne byłoby przyjęcie, że w sytuacjach wątpliwych o granicach tych decydowałby ostatecznie sam Sąd Najwyższy, któremu w istocie pozostawiona byłaby decyzja w przedmiocie wykładni części skargi determinującej granice jej rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 marca 2022 r., II CSKP 439/22).

Podsumowując, należy wskazać, że skarga kasacyjna, jako obarczona nieusuwalnym brakiem konstrukcyjnym, podlegała odrzuceniu przez Sąd Apelacyjny na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁴ § 1 pkt 1 i 3 k.p.c. Wobec nieodrżucenia jej przez Sąd drugiej instancji, podlegała ona odrzuceniu przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. O kosztach nie orzeczono z uwagi na zgłoszenie przez pozwaną stosownego wniosku wyłącznie w połączeniu z wnioskiem o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania lub jej oddalenie.

Z uwagi na powyższe orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

(J.T.)

[ms]

